

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декаан факультету землепорядкування
(Євсюков Т.О.)
“ 3 ” _____ 20 22 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри глобальної економіки
Протокол №11 від «6» травня 2022 р.
Завідувач кафедри

 (Вдовенко Н.М.)

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП «Геодезія та землеустрій»
Завідувач кафедри землепорядкового проектування
(Мартин А.Г.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА І ЗЕМЕЛЬНА ПОЛІТИКА

спеціальність 193 – Геодезія та землеустрій
освітня програма «Геодезія та землеустрій»
Факультет (ННІ) землепорядкування
Розробники: д.е.н., проф., академік НААН України Кваша С.М.,
к.е.н., доцент Герасименко Н.А.

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Аграрна і земельна політика

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Magister</i>	
Спеціальність	193 – Геодезія та землеустрій	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття	год.	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	
Залік	9 год	4 год

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними та методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміннями оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання.

Завдання: сформувані навички та здібності, що сприятимуть розумінню основ аграрної політики держави, інструментів її застосування, проведення аналітики та оцінки механізмів, чинників, факторів її ефективності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- економічну сутність, характер і головні компоненти аграрної політики та умови її реалізації;

- механізми формування національних та світових агропродовольчих ринків, вплив аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни;
- інструменти регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічні наслідки їх застосування;
- основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору;
- засади аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасні аспекти і проблеми реалізації;
- основні етапи розвитку аграрної політики в Україні та основні напрями сучасної аграрної та земельної політики держави;
- сучасний стан процесу реформування економічних відносин в АПК України, характерні риси бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та цінової політики;
- особливості формування окремих агропродовольчих ринків в Україні з позиції попиту і пропозиції, інструменти державного регулювання внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією;
- особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основні складові аграрної політики окремих зарубіжних країн.

вміти:

- формувати мету та систему цілей аграрної політики держави;
- аналізувати наслідки використання окремих інструментів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку та зовнішньої торгівлі з точки зору їх впливу на виробників, споживачів та державний бюджет;
- визначати рівень захисту аграрного сектору із використанням загальноприйнятої світовою спільнотою методології;
- оцінювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва;
- визначати основні показники продовольчої безпеки держави та фактори, що на неї впливають;
- аналізувати ефективність окремих заходів бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та ринкової, земельної політики держави;
- обґрунтовувати пріоритети державної структурної, соціальної та екологічної політики.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): аналітичні здібності, критичне мислення, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, навички міжособистісної взаємодії, навички управління часом та ресурсами, підходи до прийняття управлінських рішень.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань знань базових понять, що використовуються в аграрній політиці, та механізми реалізації інструментарію; здатність проводити вибірку та аналіз статистичних даних; . Здатність розв'язувати практичні проблеми за невизначених умов в окремих напрямках аграрної політики

3. Програма та структура навчальної дисципліни для: повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади аграрної політики держави та аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків.														
Тема 1. Причини державного регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави.	1	8	1	2			5	2	1	1				
Тема 2. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	2	10	2	2			6	1		1				
Тема 3. Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	3	9	1	2			6	1	1					
Тема 4. Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	4	9	1	2			6							
Тема 5. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та Регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	5-6	9	1	2			6	1	1					
Тема 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС).	7	10	2	2			6	1		1				
Разом за змістовим модулем 1	45		10	10			35	6	3	3				
Змістовий модуль 2. Особливості формування та основні напрями аграрної політики України.														

Тема1.Еволюція державної підтримки аграрного сектору та основні напрями сучасної аграрної політики України	8	12	1	2			9	2	1	1			
Тема 2. Особливості аграрної реформи в Україні та основні чинники, що на неї пливають.	9	12	2	2			8	2	1	1			
Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в Україні	10	11	2	1			8	2	1	1			
Разом за змістовим модулем 2	35		5	5			25	6	3	3			
Усього годин	90		15	15			60	12	6	6			

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Причини державного регулювання сільськогосподарського виробництва, суть та цілі аграрної політики держави.	2
2	Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору.	2
3	Заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку.	2
4	Заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.	2
5	Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору та Регулювання світової агропродовольчої системи в рамках СОТ.	2
6	Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС).	2
7	Еволюція державної підтримки аграрного сектору та основні напрями сучасної аграрної політики України	1

8	Особливості аграрної реформи в Україні та основні чинники, що на неї впливають.	1
9	Регулювання основних аграрних ринків в Україні.	1

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Перелік питань контролю знань студентів

- Особливості сільськогосподарського виробництва, що зумовлюють необхідність державного регулювання галузі.
- Проблема паритетності цін на сільськогосподарську продукцію та засоби виробництва.
- Особливості попиту на сільськогосподарську продукцію як причина державного регулювання.
- Особливості конкуренції в аграрному секторі.
- Суть довгострокової аграрної (фермерської) проблеми.
- Імобільність ресурсів у сільському господарстві.
- Суть короткострокової аграрної (фермерської) проблеми.
- Основні аргументи на користь аграрного протекціонізму.
- Суть аграрної політики держави.
- Групи інтересів в аграрній політиці.
- Особливості підтримки сільськогосподарського виробництва у країнах з різним рівнем економічного розвитку.
- Можливості державного регулювання аграрного виробництва.
- Державна політика щодо регулювання аграрних ринків.
- Система цілей аграрної політики держави.
- Методика аналізу добробуту суспільства та її застосування при дослідженні наслідків окремих заходів аграрної політики держави.
- Економічні наслідки встановлення максимально допустимої ціни на ринку.
- Економічні наслідки встановлення мінімально допустимої ціни на ринку.
- Класифікація заходів аграрної політики держави.
- Виробничі квоти як захід аграрної політики держави.
- Обмеження на використання сільськогосподарської землі як захід аграрної політики держави.
- Прямі цінові субсидії виробникам.
- Суть та призначення державних закупівель сільськогосподарської продукції.

23. Заходи, спрямовані на зниження витрат у сільськогосподарському виробництві.
24. Заходи аграрної політики, не спрямовані на підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва.
25. Роль зовнішньої торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва.
26. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому агропродовольчому ринку.
27. Основні заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.
28. Суть імпортного мита та економічні наслідки його застосування.
29. Нетарифні заходи регулювання агропродовольчого імпорту.
30. Суть та економічні наслідки застосування експортного мита.
31. Суть та економічні наслідки застосування експортної субсидії.
32. Основні методологічні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору.
33. Показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією ОЕСР,
34. Регулювання світового сільськогосподарського виробництва в рамках СОТ.
35. Внутрішня підтримка сільськогосподарського виробництва відповідно до Уругвайської Угоди по сільському господарству (УУСГ) СОТ.
36. Вимоги щодо доступу до ринку відповідно до УУСГ.
37. Експортні субсидії в УУСГ.
38. Питання підтримки сільськогосподарського виробництва у поточному раунді переговорів в рамках СОТ.
39. Суть та основні завдання спільної аграрної політики (САП) ЄС.
40. Основні етапи еволюції САП ЄС.
41. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС.
42. Аграрна політика в умовах розширення ЄС: реформа Фішлера.
43. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок.
44. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США.
45. Особливості аграрної політики в країн Центральної та Східної Європи.
46. Основні напрями сучасної аграрної політики Росії та перспективи її розвитку.
47. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн-експортерів агропродовольчої продукції.
48. Макроекономічна характеристика аграрного сектору економіки України.
49. Основні засади та пріоритетні напрями державної аграрної політики України.
50. Основні напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів АПК в Україні.
51. Державна політика щодо розвитку ринків продукції сільського господарства і продовольства в Україні.

52. Основні положення ЗУ “Про державну підтримку сільського господарства України”.
53. Цінове регулювання сільськогосподарських ринків в Україні. Визначення мінімальної та максимальної закупівельної ціни.
54. Особливості товарних та фінансових інтервенцій на сільськогосподарських ринках в Україні.
55. Державне регулювання ринку страхування в сільському господарстві.
56. Деретуляція українського ринку сільськогосподарської продукції.
57. Чинники, що визначають результативність аграрної реформи в Україні.
58. Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи.
59. Особливості земельної реформи в Україні.
60. Реформування відносин власності в аграрному секторі України.
61. Законодавче забезпечення розвитку інфраструктури ринку землі сільськогосподарського призначення.
62. Орендні відносини в сільському господарстві України.
63. Структурні чинники аграрної реформи в Україні.
64. Бюджетне фінансування аграрного сектору України.
65. Податкова політика в аграрному секторі України.
66. Кредитна підтримка виробників сільськогосподарської продукції в Україні.
67. Регулювання ринку зерна в Україні.
68. Особливості здійснення заставних закупівель зерна в Україні.
69. Особливості здійснення інтервенційних закупівель зерна в Україні.
70. Регулювання ринку цукру в Україні.
71. Державна підтримка виробників продукції тваринництва в Україні.
72. Регулювання ринку молока в Україні. Основні положення ЗУ “Про молоко та молочні продукти”.
73. Розвиток державної політики щодо матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського
74. Зовнішньоекономічні чинники аграрної реформи в Україні.
75. Оцінка рівня державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні.
76. Державне регулювання експортно-імпоротної діяльності в АПК України.
77. Потенційні наслідки вступу України до СОТ для вітчизняного аграрного сектору.
78. Екологічні чинники аграрної реформи в Україні.
79. Соціальні чинники аграрної реформи в Україні.

ПАКЕТ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Яке слово пропущене в реченні?

Кінцевим продуктом сільськогосподарського виробництва і аграрного сектору в цілому є	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Дати визначення

Державна аграрна політика України спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:.	(у бланку відповідей подати переліком)
---	--

1. Аграрний фундаменталізм передбачає:

1	Позиціонування аграрного сектору як основного в національній економіці та всебічну його підтримку;
2	Захист вітчизняного товаровиробника;
3	Заходи з просування сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках;
4	Проведення фундаментальних наукових досліджень в аграрному секторі.

2. Розставити зовнішньоекономічні чинники по групах що сприяють або стримують реалізацію експортного потенціалу вітчизняного АПК:

А. Сприятливі Б. Несприятливі	1. Лібералізація аграрного сектору Європейського Союзу; 2. Іноземне інвестування у вітчизняну харчову промисловість; 3. Членство в СОТ; 4. Переважає експорт сільськогосподарської сировини, а не готової продукції харчової промисловості; 5. Загострення конкуренція на аграрному ринку Росії; 6. Низька конкурентоспроможність окремих видів української сільськогосподарської продукції.
----------------------------------	---

3. Ліцензії на імпорт надаються:

1	Країнам-експортерам на специфічну кількість товару що імпортується
2	Виробникам сільськогосподарської продукції, що займаються імпортом сировини
3	Країнам-імпортерам на специфічну кількість товару що експортується
4	Країнам-виробникам певного виду сільськогосподарської продукції
5	Країнами- членами СОТ з метою контролю якості продукції

4. Відповідно до чинного законодавства України, основними функціями Аграрного Фонду України є:

1	Аграрний фонд здійснює товарні або фінансові інтервенції на організованому аграрному ринку України;
2	Аграрний фонд продає або купує на Аграрній біржі об'єкти державного цінового регулювання з або до державного інтервенційного фонду
3	Аграрний фонд може здійснювати закупівлю або продаж визначених об'єктами державного цінового регулювання товарів, не пов'язаних з державним ціновим регулюванням, лише за рішенням Кабінету Міністрів України
4	У виключних випадках Аграрний фонд за рішенням Кабінету Міністрів України може здійснювати закупівлю та продаж матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників
5	Усі відповіді є вірними.

5. Розділити недоліки застосування окремих заходів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку по даних групах заходів:

<p>А. Виробничі квоти;</p> <p>Б. Добровільні обмеження на використання сільськогосподарських угідь;</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Державі складно відстежити, чи дійсно виводяться землі, використовувані для виробництва того продукту, на який орієнтована програма. 2. Дозволяє зберігати виробництво фермерам із високими виробничими витратами.; 3. Дана програма не дуже жорстко корелюється зі скороченням пропозиції с.-г. продукції; 4. Винятково висока вартість реалізації цієї програми, і чим більше виробників охоплено програмою, чим більш гнучкий підхід вона передбачає, тим більші адміністративні витрати; 5. Компенсаційні платежі мають тенденцію до постійного зростання;
---	---

6. Основними групами інтересів при формуванні аграрної політики країни є:

1	політики, які формують аграрну політику країни та бюрократія,
2	політики, які формують аграрну політику країни; державні службовці, що управляють галуззю; групи суспільства, які формують аграрне лоббі;
3	політики, які формують аграрну політику країни та групи суспільства, які формують аграрне лоббі,
4	політики; державні службовці, що працюють у податковій інспекції; групи інтересів з I та III сфери АПК;
5	тільки політики.

7. Розставити заходи регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку, щодо їх впливу на ріст рентабельності сільськогосподарського виробництва:

<p>А. Заходи, що мають вплив на ріст рентабельності сільськогосподарського виробництва;</p> <p>Б. Заходи, що не мають впливу на ріст рентабельності сільськогосподарського виробництва.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничі квоти; 2. Податки на вироблену продукцію; 3. Прямі цінові субсидії виробникам; 4. «Зелений туризм»; 5. Прямі платежі в доход фермерів; 6. Добровільні обмеження на використання сільськогосподарських угідь. 7. Газифікація та електрифікація сільської місцевості.
---	--

8. Якщо держава починає закуповувати сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку, то на цю продукцію:

1	попит зростає;
2	попит зменшується;
3	попит залишається на тому самому рівні.

9. Самозабезпеченість країни продовольством розраховується шляхом:

1	множенням обсягів внутрішнього виробництва на загальний обсяг споживання;
2	діленням обсягів внутрішнього виробництва на обсяг імпорту продукції;
3	додавання обсягу експорту та резервних запасів продовольства
4	діленням обсягів внутрішнього виробництва на загальний обсяг споживання;

10. Які з наведених заходів аграрної політики НЕ мають впливу на рентабельність сільськогосподарського виробництва?

1	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
2	субсидії на придбання мінеральних добрив;
3	прямі платежі в доход фермерів;
4	квотування виробництва;
5	податки на вироблену продукцію.

8. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються методи інтерактивного навчання (розбір конкретних ситуацій методом case - study, рольові та ділові ігри, робота у малих групах, тренувальні завдання, практичні вправи, тести та т.п.).

Для досягнення поставленої мети вивчення дисципліни також використовуються наступні методи: історичний – при узагальненні поглядів представників різних наукових шкіл ; абстрактно-логічний – при постановці мети і завдань дослідження, розробці наукової гіпотези курсової роботи; монографічний – при вивченні літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів; структурно-функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в управлінні сільським господарством країни при здійсненні аграрної реформи; логіко-семантичний – при уточненні й систематизації структурних елементів механізму стратегічного управління сільським господарством із врахуванням об'єктивних закономірностей та специфічних особливостей розвитку галузі; економіко-статистичний – для аналізу основних техніко-економічних показників сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні; графічний і табличний методи – для побудови графіків і діаграм та таблиць.

9. Форми контролю.

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного тестування.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Курс лекцій з дисципліни «Аграрна політика». Методичні вказівки для підготовки фахівців ОКР «Магістр» денної та заочної форм навчання зі спеціальностей: 8.03050401 «Економіка підприємства». – К.:НУБіП України, 2015. – 38с.

2. Кваша С.М., Герасименко Н.А., Жемойда О.В. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Аграрна політика» для студентів ОС «Магістр» спеціальності 8.03040101 «Правознавство» / Кваша С.М., Герасименко Н.А., Жемойда О.В.– К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки» – 2015. – 53 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Аграрна політика: навчальний посібник / С.М. Кваша, А.Д. Діброва, О.В. Жемойда. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2018 – 388с.
2. [Аграрний устрій України : наукове видання ; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка – К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. – 72 с.](#)
3. Розвиток аграрної політики України в умовах Євроінтеграції [Текст] : монографія / А. Д. Діброва [та ін.] ; За ред.: А. Д. Діброва, В. Є. Андрієвського; Національний університет біоресурсів і природокористування України. - К. : ТОВ "Інтердрук", 2014. - 568 с
4. Напрями формування пропозиції на ринку агропродовольчої продукції України: монографія / Жемойда О.В. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2014 – 380 с.
5. [Розвиток економіки сільського господарства України в 2011-2015 рр. : наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» \[Гадзало Я.М., Лупенко Ю.О., Пугачов М.І. та ін.\]; за ред. Ю.О. Лупенка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 546 с.](#)
6. [Економічний інтерес у розвитку аграрного виробництва : монографія / Саблук П. Т. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2014. – 356 с.](#)
7. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектору у зв'язку з підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським союзом / за ред. М.І. Пугачова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 44 с
8. Кваша С.М., Григор'єв С.О. / Сутність та особливості аграрного ринку. // Вісник ОНУ ім. Мечникова, 2016.Т.21. Вип.8 (50) – С.56-59.
9. [Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва України \(методичні підходи та розрахунки\) / \[Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю., Волосюк Ю. В.\], за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2016. – 25 с.](#)
10. [Трансформація земельних відносин у сільському господарстві \(аналітичний огляд\) / Ю.О. Лупенко, О.В. Ходаківська. – К. : ННЦ “ІАЕ”, 2015. – 52 с.](#)

Допоміжна

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.
2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” № 191-VIII від 12 лютого 2015 року.
3. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” №37-IV від 4 липня 2002 року із змінами та доповненнями.
5. Закон України “Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру” №758-XIV від 17 червня 1999 року із змінами та доповненнями.
6. Закон України “Про молоко та молочні продукти” № N 1870-IV від 24 червня 2004 року із змінами і доповненнями.
7. Земельний кодекс України в редакції 2003 року із змінами та доповненнями.
8. Закон України «Про єдиний земельний кадастр в Україні» № 5462-VI від 16.10.2012.
9. Закон України «Про консолідацію земель сільськогосподарського призначення» (проект).
10. Закон України «Про ринок землі» (всі версії проектів).

13. Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/>
2. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. <http://minagro.gov.ua/>
4. <http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/index>
5. <http://wto.org/>
6. http://www.fao.org/index_en.htm
7. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>